

לכשלה במים או לטנגה בשמן הי' מצוה לאפות ממנה מעט ועל ידי כך נחתיצה העיסה כולה בחלה קודם שיקח ממנה מעט דחיישין שמא תמלך ע"כ. ולהדיח דהחיוצ הוא כבר קודם שיקח ממנה מעט, ותמוה יותר שהצ"ג כ"כ כותב דכדבריו הוא ברא"ש ושם מבואר להדיח לא כדבריו.

ובהגהות מיימני סוף זרעים כתב, והנה מורי ר"מ אמר כדי להסתלק מן הספק לאפות מן העיסה ההיא מעט חררה קטנה בגחלים דהיינו אפית לחם גמורה ואח"כ יקיפנה אל העיסה ויפריש חלה משניהם מן העיסה ומן החררה מכל אחד מעט לפי שאין תורמין מו האפוי על שאינו אפוי וכו'. וכתב בהגה, ואילו לא הי' אופה חררה עד לבסוף אז הי' יכול להפריש הכל מן החררה ולאפות המותר בחררה וגם זה קשיא לי אחר שאין באפוי שיעור חלה אין מתחייב מכח עצמה וגם מכח הקפה אין יתחייב חלה גם העיסה ספק ע"כ. והנה דבריו תמוהים מאד אמאי לא יתחייב עם העיסה יחד משום צירוף כיון דהעיסה ספק, הרי חכמים תיקנו שהוא חייב חלה על כולה שמא ימלך ואח"כ הכל חייב מדרבנן ובדאי הקפה מועיל [וכונתו כנראה להקפה שהיא מחייבת כמו צירוף כל או נשיכה דאל"כ אפילו בדאורייתא והעיסה חייבת ודאי נמי אינו מתחייב] חוץ מזה אינו מובן מה שכתב שהעיסה ספק איזה ספק הוא דדבר חורה אינו חייב כלל עתה ואילו מדרבנן הוא חייב בודאי וז"ע.

ובעיקר האי דינא דחייב להפריש מעתה שמא תמלך צ"ב, דהרי עתה הוא רק חיוצא דרבנן ודבר חורה אינה הפרשת חלה כלל ואח"כ מה מועיל זה לפטור העיסה אם תמלך ואז תהי' חייבת בחלה דבר חורה והפרשה של עכשיו אינה פוטרתה. וכן הקשה הגר"ח על הראב"ד דסבר דעיסה על מנת לחלק נמי חייב שמא תמלך, והקשה איך מועיל הפרשה דהשתא על אחר כך שהוא חיוצא דאורייתא. והוא מבאר בזה דאין על מנת לחלק פטור משום חשוב כמחולק אלא מטעם אחר ולכן אם הפריש חילא הפרשה דעכ"פ הועילה קריאת שם של עכשיו כיון דאינו כמחולקת ממש ויעוי' מה שנתבאר בסימן ט' בזה. **ומצאתי** בפסקי חלה להרשב"א שכתב דבר מחודש בזה, דאם תמלך לעשות עיסה במקום סופגנין מתחייב בחלה למפרע. ולפי זה ניחא אמאי יכולים להפריש מעכשיו שמא תמלך דאם תמלך בסוף יחול חיוצא חלה

למפרע והיו זה איפוא הפרשה מדאורייתא. ולפי"ז יש לומר דאין קושיא מהרא"ש על הב"י דגם הוא סבר דרק אחר האפי' מתחייב אלא שכוונתו דאם משתמלך מתחייב העיסה למפרע מן החורה לכן כבר חייבים מעתה להפריש, אבל ודאי כל החשש הוא שמא תמלך אחר האפי' ואין מזה סייעתא לב"ח שצריכים אפי'. וביאור הדברים מה שכתב מחייבת למפרע צריך לומר דחיוצ עיסה בחלה הוא מחמת שני דברים, חדא היכא דמתשכח על מנת לעשותה לחם מחייב מצד שם לחם וחל זה כבר מעכשיו שם לחם, והיכא דבסופו של דבר אפה לחם אפילו לא חשב מחילה לשם לחם חייבת משום דאגלאי מילתא דנעשית ללחם. ולכן בשחושב לשם לחם מתחייב כבר עכשיו ואילו היכא דנמלך אגלאי דהגלגול הי' לצורך לחם וחייבת למפרע.

ובזה יתבאר דברי הגה"מ, דהנה מה שכתב העיסה ספק כונתו מן החורה אבל מדרבנן חייב על כולה, אבל הספק מן החורה הוא דאם ימלך נעשה למפרע חיוצ חורה, והן אמנם שיחייב אז משעת עיסה וגם האי מקל"ה יהא חייב אבל סוג חיוצו הוא אחר שהוא חייב מצד השם לחם דיש כבר בעיסה ואילו השאר יחייב משום שעכ"פ אגלאי מילתא למפרע דנעשית עיסה לצורך לחם, ואף דאין במקל"ה זה כשיעור מ"מ הא הוי חלק מעיסה שהיא חייבת בחלה ולכן זה מצטרף. והיו כתרי סוגי הפרשה שא"א לזרפס יחד, ואף מוקף אינו מועיל צו. מיהו לדין יש לומר דאע"פ שזה חייב משני דינים נפרדים יכולים להפריש מזה על זה.

וכן יש לבאר בזה דברי הרמב"ן שהקשה מחילה סופגנין וסופה עיסה שחייב אף שזשעת גלגול היתה פטורה ואמאי בהקדש פטורה לעולם. וכתב דכיון דאין זה אלא מחשבה בעלמא מעשה מוציא מיד מחשבה. משמע דרק משום עשייתו אותה לעצמה דיש מעשה מתחייבת אבל עצה על מנת סופגנין שפטורה לדבריו ואח"כ נמלך לא מהני אלא באפי' וז"ב, אולם להמבואר נראה דהיכא דנמלך הרי החיוצ הוא בעיסה עצה למפרע ולא בעינן מעשה כיון דעל די זה אגלאי מילתא שהגלגול הי' לצורך לחם, משא"כ רכה מתחילה אף אם אפאה אין כאן לא שייך אגלאי מילתא למפרע דרכה לאו עיסה היא ובהכרח משום המעשה שנעשית עצה.

סימן יא

בענין עיסת הכלבים

ואין מזמנין עלי' ואינה נעשית ציו"ט ואין אדם יוצא בזה ידי חובתו בפסח צין כך וכך מטמאה טומאת אוכלין. בביאור עיסת הכלבים נחלקו צירושלמי, ר"ל אמר כל שעירב זה מורסן ור"י אמר כל שעשאה כענין ר"ח רבה אמר אפילו עשאה גלוסקא.

פ"א מ"ח. עיסת הכלבים בזמן שהרועים אוכלים ממנה חייבת בחלה ומערבין בה ומשתחפין בה ומזכרין עלי' ומזמנין עלי' ונעשית ציו"ט ויוצא אדם בזה ידי חובתו בפסח ואם אין הרועים אוכלים ממנה אינה חייבת בחלה ואין מערבין בה ואין משתחפין בה ואין מזכרין עלי'

פטורה לכלבים הוא משום ציטול תורת לחם מינא כיון היא עומדת לכלבים וא"כ נהי דנלמד מזה מחלה אבל הרי חלה דחיובא חלי בשעת גלגול ממילא אם היחה עומדת לכלבים איכא זה פטור מחלה ושזב לא מחייבת אח"כ משא"כ לענין מזה הרי לא חלי כלל בשעת גלגול וא"כ אף שהיא מיוחדת לכלבים אם אח"כ היא מיוחדת לאכילה חל זה תורת לחם ויכול לזאת זה וזהכרת לומר הטעם משום אינה משתמרת לשם מזה, ומה שהביא הרמב"ם שני הטעמים חדא ילפותא ממזה כמו שהביא בפירושו ועוד אינה משתמרת יעו"ש מה שציאר בזה דבענין שני הטעמים והנה דבריו ז"ל דאך יבאר מה אמרו במתני' דאין מצרכין עלי' המוציא הא הוא מחשיבה לאכילה להיות לחם וכן אמאי אין זה זמון והרי אכליה בתורת לחם. ובתחילת דבריו כתב הגר"ם דפטור חלה הוא משום מיעוט מקרא והא דבשאר דברים אין להו תורת לחם הוא משום דכל הלן דינים דרבנן הם וגררו בזה חלה. אך ז"ל דהא זמון כולל ברהמ"ז וזה לכאורה נוגע לדין תורה. בר מדין נראה דדבריו חלה הוא יכול לומר רק קודם שמבאר דפטור עריסותיכם אינו משום חסרון לחם אלא פטורא בעלמא ולכן יש לומר דדברים שהם מדרבנן פטורים אגב גררא דחלה ולכן אפילו אם מחשיבים בשעת אכילה ללחם לא מהני כיון דאין בזה דין לחם לא מחמת עצמם אלא מחמת גרירה בת חלה, אבל לפי מה שהוא מסיק שזה חסרון בשם לחם וזה איכא אפילו במזה ואך משום דמחשיבה באכילה צריך עוד טעם למה אינה יוצא, אינו מובן אמאי לגבי המוציא לא סגי בטעם מחשיבה ולא שייך להעמיד לדין חלה דהא מהני דין מחשיבה מעיקר הדין.

והנראה בזה, דלפי מה שמבאר בספרי דעיסת כלבים אינה חייבת משום דכתיב עריסותיכם ואפילו עיסה גמורה כיון שעשו' לכלבים אינה חייבת בחלה יש לתמוה במה פליגי ר"י ור"ל ור"ם בירושלמי במאי מיירי מתני' הרי להדיא מבאר דאפילו עיסה גמורה אם עשו' לכלבים אין זה דיני לחם, ומוכרח מזה דבעיקר הדין לענין חלה לא פליגי ר"י ור"ל כלל, ועיקר פלוגתתם הוא לענין ביאור מתני', דר"ל סבר דכיון שנאמרו במתני' דינים אחרים בר מדין מזה וחלה א"כ בהכרח דמיירי הכא בעיסה כזו דמזד עצמה היא עומדת לכלבים כגון שמעורב זה מורסן ורק אז שייך לומר דאין לה דין לחם לענין המוציא או זמון ושאר דינים, משא"כ עיסה נקי' אם דלענין חלה איכא פטור אבל לגבי שאר דינים אית לה דין לחם גמור. אמנם ר"ח סבר דאפילו בעיסה גלוסקא כיון היא עומדת לכלבים יש בה הפקעה מדין לחם אפילו לגבי שאר דינים ולכן יכולים לפרש מתני' גם בעיסה נקי'. ובהו יש לבאר פסקי הרמב"ם. דבמה שכתב בפירושו דמיירי בעיסה שמעורב זה מורסן כר"ל היינו משום דבדבר זה פסק כר"ל דאי אפשר לפרש מתני' דמיירי בפת גמורה דא"כ אמאי אין מצרכין עלי' המוציא ובהכרח דיש זה מורסן, ולמד הרמב"ם דלא מיירי באופן שעירב זה כ"כ הרבה מורסן שאין זה מציאות אכילה לאדם כדברי הר"ם אלא דעירב הרבה מורסן באופן שיש לה קצת מציאות לחם, ובענין קרא באכלכם מלחם הארץ לומר דלחם כהאי לאו בר חלה הוא ולענין מזה ילפינן

והרמב"ם בפירושו כתב כאן כדברי ר"ל שלשין אותה במורסנה ואינה עומדת משום כך לאכילה אדם. וכן כתב הר"ם שמעורב זה כ"כ הרבה עד שאינה ראוי' לאדם. אמנם בפ"ו מהלכות זכורים ה"ח כתב, העושה עיסה להאכיל הפת שלה לבהמה או לחי' פטורה עיסת הכלבים בזמן שהרועים אוכלים ממנה חייבת בחלה ע"כ. ולהדיא שפסק כר"ח רצה דאפילו עשאה גלוסקא חייבת. וז"ע מאיזה טעם חזר בו בספרו לפסוק דלא כר"ל, והנה לשון זה שהביא הרמב"ם דעיסה לחי' ועוף פטורה הובא בספרי וכמו שהביא הר"ם. ולכאורה לפי טעם זה אין נ"מ אם העיסה עצמה ראוי' לאדם או לא ועיקר פטורה דידה משום שהיא עשו' לכלבים. ויש להבין דא"כ אמאי פליג עליה ר"ל דבענין דוקא עירב זה מורסן הא בספרי משמע דאף עיסה מעולה רק שעומדת לכלבים אין זה חיוב חלה.

ודברי הרמב"ם נריכים בירור עוד, דהנה לדינא לא הביא אלא לענין חלה דעומדת לכלבים פטורה, וכן לענין מזה כתב בפ"ו מהלכות חו"מ דעיסת הכלבים אין יוצאים זה משום שאינה משתמרת לשם מזה. ואילו שאר הדינים שהובאו במשנה השמיט לגמרי ולא הביאם לא לענין המוציא ולא לענין זמון וטומאת אוכלין. ובשלמא לפי מה שמבאר בפירושו שעיסת הכלבים היינו עיסה כזו שמזד עצמה אינה ראוי' כ"כ לאכילת אדם משום שמעורב זה מורסן ייחא אמאי לא כתב פרט זה בכל הדינים כיון דבכל מקום מבאר דדבריו דאין מצרכין המוציא על דבר שאינו עומד לאכילת אדם וכן בשאר הדינים ולא צריך לפרש על עיסה כלבים, אבל לפי מה דפוסק דעיסת הכלבים היינו עיסה כזו שהיא פת נקי' אלא שהיא עומדת לאכילת כלבים חידוש גדול הוא לומר דאין בפת נקי' כזו ברכת המוציא וכל שאר הדינים והו"ל לפרושי ומדלא הביא זאת משמע דלא פסק הכי וז"ע דהא ליכא מי שחולק עליה לפי פירוש ר"י דמתני' אפילו בעיסה נקי' מיירי. והנה יש אחרונים שכתבו דלא שייך לומר דין זה במציאות דלענין המוציא ברגע שהוא מחליט לאכלה כבר נעשית עשו' לאדם כיון שהוא מיוחדת לו לאכילה וכן לענין זמון. והנה ישב זה עדיין איז מתוך אמאי לא חני לה לענין טומאת אוכלין, וגם בענין המוציא עדיין לא מישב דהא לפי דברי ר"ח רצה דמתני' מיירי בעיסה גלוסקא אלא שהוא מכין לכלבים סבר דאין מצרכים עלי' המוציא ואע"ג שעתה הוא מחשיבה לאכילה מ"מ כיון דכבר חל עלי' יחוד לכלבים חו לא מחבטל שם זה וא"כ אמאי לא הביא זאת הרמב"ם שהוא הוא פוסק כר"ח רבא. גם ז"ל אמאי כתב טעם אחר במזה ממה שמוכח פשטות המשנה שזה משום חסרון בשם לחם וכללל הוא לכל הדברים השנויים במשנה שזה משום חסרון עומד לאכילת אדם. וכן הלא כתב בפירושו שזה משום ילפותא מחלה ומשמע דלא בעינן האי טעמא דמשתמרת לשם מזה.

והגר"ח בספרו מבאר אמאי כתב הרמב"ם טעם אחר לענין מזה ולא משום חסרון בשם לחם כמו לענין חלה והרי הוקשו מזה לחלה בכל הדינים, כמו דאיתא בפסחים דגם לכם נאמר בתרווייהו וא"כ אמאי לא נקיש גם לדין זה דעיסת כלבים אין יוצאין זה. וכתב דהרי עיקר

מחלה, משא"כ לגבי שאר הדינים הוא מקבוצה דבעינן לחם גמור לאדם. אמנם בספרו לא הביא כל הלין דינים כלל שזה כבר כתב בכל הדינים הללו דבעינן אוכל הראוי לאדם וממילא עירב זה מורסן לא נכלל מקבוצה בשם לחם הראוי לאדם, ומה שהביא לענין חלה הוא משום דגם בעיסה נקי' אם עשאוה לכלבים פטורה דילפינן מהספרי ואף ר"ל אינו חולק על זה ורק לענין פירוש מחני' הוא דפליגי. ולדינא סבר ר"ל דלגבי חלה גם עיסה נקי' פטורה ולגבי שאר הדינים השנויים במשנה יש לה דין לחם גמור. ופסק הרמב"ם כר"ל לכן השמיט כל הדינים בפת נקי' ולא הביאה אלא לענין חלה ולענין מזה משום אינה משתמרת. נמצא דהרמב"ם בפירושו ובספרו משלימים אהדדי דאיך לפרש המשנה לחוד ואיך לפסוק לדינא לחוד.

ולכאורה מה שחולקים ר"ל ורמ"א אי איכא דינא דעיסת כלבים לגבי שאר הדינים השנויים במשנה בעשאוה לכלבים הוא בגדר הפטור דעיסת כלבים בחלה, דאי נימא דהוי פטור בעלמא ואע"ג דיש לו שם לחם מ"מ גזי' מיוחד הוא שנפטר מחלה לא מהני אין זה שייך לשאר הדינים, משא"כ אי נימא דהוי זה חלות הפקעה בשם לחם ניחא שפיר שיטת ר"י דאף לגבי שאר הדינים חייל זהו שם לחם כלבים. מיהו הגר"ם הקשה אמאי לא מהני הגז"ס ללמוד מזה מחלה, וביחוד קשה אם הוי זה פטור בעלמא דהרי לכל הדינים ילפינן מזה מחלה ולמה לענין זה בעינן דוקא טעם אינה משתמרת לשם מזה. ונראה דבעיקר הסבירא יש להבין איך יתכן דעל ידי מחשבה לכלבים לחוד תהי' הפקעה מחלות שם לחם בדבר שהוא ראוי מזד ענמו להיות לחם לאדם. אמנם המיעוט דעריסותיכם באמת לא מצינו אלא היכא ששיש עני' בשעת גלגול להאכילה לכלבים, אבל היכא שאפה עיסה רכה שעדיין לא נחייבה בעיסה רק באפי' אלא דאז אפאה לשם כלבים לא מצינו שיהא בזה פטור של עומדת לכלבים. והביאור בזה דרך בעיסה שהיא ענמה אין זה שם לחם ורק מחמת שעומדת ללחם הוא דחל זה שם לחם לכן אם היא עומדת לשם כלבים חייל זה שם עיסת כלבים ולא עיסת אדם שהרי היא עומדת לכן. אבל באפי' שיש זה שם לחם מזד ענמה לא שייך לומר דמחשבתו משוי' לה לעיסת כלבים כיון מזד ענמה היא לחם גמור וראוי לאדם.

ולאור זה נראה לנאר אמאי אין ללמוד מזה מחלה בגז"ס, דלהמבואר הרי זה רק היכא דבעינן חלות דין לחם בעיסה מחמת שעומד לאפיית לחם ואינו תלוי אלא במה שאפה, אבל היכא שאפה על מנת כלבים אין שום פטורים בזה, ולו היתה שעת חובה דעיסה גם בשעת אפי' לא הי' שייך פטור לכלבים כמבואר. ואשר על כן אף אי נימא דהפטור דכלבים הוא משום חסרון בשם לחם אין זה מועיל לענין מזה כיון דאין זה אלא דין בעיסה ולא בלחם אחר אפי', ולכן כתב הרמב"ם הטעם משום אינה משתמרת לשם מזה. ואף בפירושו דקאי בעיסת מורסן פשוט דלא בעינן האי טעמא אלא כפשוטו משום דילפינן דתורת לחם כהאי אינו מחייב בחלה ואינו יוצא זה ידי מזה. ונראה יסוד לדבריו צביאור עיסת הכלבים דאין זה פטור אלא בעיסה משום דשם לחם שזה נובע

מחמת שהיא עומדת ללחם, דהנה הרמב"ן הקשה על שיטת ר"ם דעיסה לשם סופגין חייבת בחלה דלא מהני מחשבתו להפקיע ממנה דין חלה אמאי עיסת הכלבים פטורה לר"ם והרי היא עיסה גמורה ומשום כך הוא מכריח דלא כדבריו. ולכאורה ג"כ אמאי הוקשה לו הא כמו דלדבריו מועיל מחשבה לשם כלבים בלחם הוא הדין דמהני לשם כלבים לר"ם בעיסה ואע"ג שהיא עיסה גמורה מ"מ הרי היא עומדת לכלבים. ולהמבואר ניחא דלמד הרמב"ן דהא ברור דחיוצ חלה בשעת אפי' לא יועיל לו מחשבת כלבים בעיסה מעולה להפקיע ממנו שם לחם במציאות, ורק לענין עיסה הוא כך דמשום שחל עני' שם לחם רק משום העמיד שהיא עומדת לו וא"כ כל זה ניחא לדבריו דיש דין מחשבה בעיסה עבה להפקיע ממנה דין חלה אבל לפי שיטת ר"ם דלא מהני מחשבה לפטורה מחלה ובהכרח אחת משני אלה או דסבר דחיוצ חלה הוא בשם עיסה לחוד ולא בעינן שם לחם, או דסבר דיש כבר בעיסה שם לחם מזד ענמה ולכן לא מהני מה שחושב וא"כ קשה איך תועיל מחשבה לשם כלבים להפקיע ממנה דיני לחם מינה ומזה מוכיח דחיוצ חלה אינו בעיסה מזד ענמה אלא משום שעומדת ללחם חל זה כבר מעשה תורת לחם. וביחוד יש לנאר הקושיא על ר"ם, דהנה העיסה מזד ענמה הרי אינה ראוי' להאכילה כמו שהיא לא לאדם ולא לכלבים אלא אחר אפי' וכן מוכח לשון הרמב"ם שכתב להאכיל הפת שלה לבהמה, נקט לשון פת אחר אפי'. וא"כ בשלמא לדין דעיסה מחלי תליא בדין פת יש לומר כיון דהיא עומדת להיות פת לכלב פטורה אבל לדבריו דיש חיוצ בעיסה מזד ענמה הרי השתא אינה עומדת לכלבים ואמאי לא תחייב ומה שהיא אח"כ לשם כלבים אין זה גורם דין פטור בעיסה ענמה, ונראה דאם זו הקושיא לא יועיל מה שחיראו כמה אחרונים שיטת ר"ם שזה משום מיעוט עריסותיכם, דלהמבואר הרי אין שייך כלל פטור בזה כיון שהוא רק מחשבה להאכיל פת לבהמה, וכאן החיוצ הוא בעודה עיסה ואין שייך לומר שיפטור למפרע מה שהי' אחר כך.

ועוד ראוי' איכא לכל המבואר דדין עיסת כלבים פטור רק משום דשם לחם בעיסה תלוי מה שהי' אחר כך שם לחם, דהנה הרמב"ם כתב בגז"ס דעיסה לשם סופגין פטורה וקיים הטעם משום שאין חייבת אלא עיסה שסופה להאפות לחם למאכל אדם. וכבר עמדו המפרשים אמאי כתב למאכל אדם. ולהמבואר נראה דיש לומר דסבר דכל האי דינא דבעינן עיסה העומדת להאפות לחם ולא לבישול ללמד מדינא דעיסת הכלבים, ומשום שהוקשה לו האי פטורא דעיסת כלבים מאיזה טעם פטור והלא אין מועיל לבטל מינא שם לחם, ומוכרח מזה שזה רק לענין חלה שהחיוצ עיסה ידיה הוא משום עומדת ללחם ולא מזד ענמה לכן חייל זה דין עומדת ללחם כלבים משא"כ אחר שחל זה דין לחם ליכא למ"ד דיהא זה מחשבת כלבים, וא"כ הרי יסוד דין דעיסה מחלי תליא בלחם הרי זה ללמד מדינא דעיסת כלבים וממילא הביאה הרמב"ם שפיר לענין זה דבעינן עיסה העומדת להיות אפי' לחם. והנה גם הרמ"א משמע דמחלק בין חלה לשאר הדינים, דלענין חלה לא השיג על מה שפסק המחבר דרך

עיסה שהיא עשוי' בלימודים הרי היא פטורה, ומשמע מזה שהוא מסכים לדבריו. ואילו לענין מנה כתב המחבר באור"ח סימן תנ"ד דאינה יוצא בה משום שאינה משתמרת לשם מנה, וכתב עלה הרמ"א הטעם משום דאינה לחם, ועי' במג"א שמבאר דשיטת הרמ"א לפסוק כמאן דאמר עיסה שיש בה מורסקן. וז"ע אמאי אינו חולק עליו לגבי חלה. ולפי דבריו נראה דבאמת הרי הוא פוסק כר"ל בביאור המשנה לכן הביא בעירב זה מורסקן, ואילו לדינא הוא יכול לפסוק כמו הספרי כיון דבזה גם ר"ל אינו חולק וכמו שנתבאר. עוד נראה בזה, דיש לומר דהרמב"ם פירש דיש מחלוקת בין המשנה ובין הספרי ויחכן דמתני' בעיסה גמורה

סימן יב

בענין פירות חו"ל בחלה ותרו"מ

לארץ חייבים בהכרח דלא עדיפא פירות הארץ מחו"ל דכללא הוא דכל עיסה בארץ חייבת בחלה, או דנימא דאע"ג דגם פירות חו"ל חייבים בחלה מיהו מודה ר"ע דפירות הארץ חייבים משום לחם הארץ, אלא שנתחדש עוד פרשה של חיוב בפירות חו"ל שנכנסו לארץ ושני דינים הוא דאיכא בחיוב חלה. ולכאורה יש לפשוט זאת מדברי הירושלמי עניינא דידן, דמקשה לר"ע מה עבד בזהאי קרא דלחם הארץ דמיני' יליף ר"א דפירות חו"ל פטורים, ומשני דבעי לי' לדון מחודש דאף דפירות הארץ לאו דוקא וגם פירות חו"ל חייבים מיהו חיובם תלוי בזמן קרימה בתנור ולא משעת גלגול, ואם נתגלגלו בחו"ל והקרימו בתנור בארץ חייבים משא"כ בפירות הארץ חלות דין טבל לחלה הוא בשעת גלגול וכן פטור עיסת הקדש הוא דוקא אם הי' הקדש בשעת גלגול ועיסת העכו"ס כדן עיסת חו"ל דמתלי תליא בשעת קרימה בתנור. ואיכא שם גירסא וכן הביאה הרשב"א בפסקי חלה שלו, ומודים חכמים לר"ע בעיסת חו"ל דאוליין בחר קרימה בתנור, והיינו דפליגי עלי' רק לענין עיסת עכו"ס דשעת חובה ופטורה הוא בשעת גלגול, ומשמע דהיינו טעמא דמודו חכמים משום דקרא מלחם הארץ מיותר כיון דחייבים בין פירות חו"ל בין פירות הארץ והכל נלמד מקרא דשמה ובהכרח דהאי קרא מחדש לנו דין נוסף לכו"ע ופליגי רק אם גם עיסת הגוי נכללה בזה או לא. גם בתוספתא משמע כן, דבסוף פ"א הוצא פלוגתא דר"ע וחכמים לענין עיסת העכו"ס אם אוליין בחר שעת גלגול או בחר קרימה בתנור ואילו בסוף פ"ב איחא בסתמא דספיה הבאה מחו"ל לארץ אוליין בחר קרימה בתנור, ולא הוצא שם דזה תלוי בפלוגתא דר"ע וחכמים. ובמנחת כזרים כתב דהתוספתא סמך על מה שכתבו להדיא בעיסת עכו"ס שזה מחלוקת ר"ע וחכמים, אמנם הרי"ט אלגזי בהלכות חלה הקשה על זה אמאי סתמה התוספתא. אמנם לפי המבואר בירושלמי הא פשוטים דברי

פ"ב מ"א. פירות חו"ל שנכנסו לארץ חייבים בחלה יצאו מכאן לשם ר"א מחייב ור"ע פוטר. והנה בירושלמי איתא, זו דברי ר"מ אבל ר"י אומר פירות חו"ל שנכנס לארץ ר"א פוטר ור"ע מחייב. וטעמי' דר"ע משום דיליף מקרא שמה שמה אחס חייבים בין בפירות הארץ בין בפירות חו"ל ור"א יליף מקרא מלחם הארץ ולא מלחם חו"ל.

והרמב"ם בפ"ה מהלכות כזרים ה"ז כתב, פירות חו"ל שנכנסו לארץ חייבים בחלה ופירות הארץ שיצאו לחו"ל פטורים שנאמר אשר אני מביא אחכם שמה שמה אחס חייבים בין על פירות הארץ בין על פירות חו"ל. ובפ"א מהלכות תרומות הכ"ז כתב, פירות א"י שיצאו לחו"ל פטורים מן החלה ומן התרומות ומן המעשרות שנאמר אשר אני מביא אחכם שמה שמה אחס חייבים בחו"ל פטורים ואם יצאו לקוריא חייבים מדבריהם וכן פירות חו"ל שנכנסו לארץ חייבים בחלה שנאמר שמה שמה אחס חייבים בין בפירות הארץ בין בפירות חו"ל ואם נקבעו למעשר ביד ישראל אחר שנכנסו לארץ חייבים מדבריהם ע"כ. והנה בתחילת דבריו לענין פירות א"י שיצאו לחו"ל כלל הרמב"ם הדין בין לענין חלה בין לענין תרו"מ ואילו סוים דבריו לענין פירות חו"ל שנכנסו לארץ לא סיים שחייבים בתרו"מ ורק בחלה כתב דחייבים, ומשמע דלענין תרו"מ לא מהני כניסתן לארץ דבעינן דוקא גדלו בארץ. והקשו האחרונים דהא דין זה שיצאו חו"ל שפטורים ילפינן מחלה דכתיב שמה ונלמד גז"ש חלה מתרומה ותרומה מחלה לגבי כל הדינים ואמאי לגבי חיובא לא ילפינן מקרא דשמה. ועי' מ"ש בזה הגר"ח בספרו ונבאר להלן דבריו.

והנראה בזה, דהנה לר"ע דסבר דבין פירות הארץ בין פירות חו"ל חייבים בחלה יש לדון האם נימא דיסוד חיובם אחד הוא, דכיון דגם פירות חו"ל שנכנסו

תוספתא

התוספתא דא"ג דחכמים פליגי על ר"ע בעיסת עכו"ס
אבל לגבי חו"ל כו"ע מודו ל"י דתלוי בשעת קרימה בחטור,
והטעם כמו שנתבאר כיון דאיכא קרא מיותר מלחם הארץ
ובהכרח שזה כדי ללמוד מיני דין קרימה, ולכן הביאה
התוספתא בסתמא כיון דבזה הכל מודים. ומבואר לפי
ירושלמי זה והתוספתא דקרא דשמה אטו יכולים ללמוד שני
הדינים בין פירות חו"ל שנכנסו לארץ שחייבים בין פירות
א"י שיצאו לחו"ל שפטורים והכל נכלל בקרא דשמה.
אמנם מדברי הרמב"ם משמע לא כן, ולפי"ד שפסק
כר"ע שהעיקר תליא בשעת גלגול אם הם בארץ
או לא ואפילו נכנסו מחו"ל וליף מקרא דשמה אמאי
השמיט כל הדין דאיכא גונא דאזלינן בחר קרימה בחטור,
ומסתמית דבריו של חלק לדינא בין חלות הארץ לחו"ל
משמע דדין אחד להם, וז"ע הא איכא קרא מלחם הארץ
ומאי עביד צ"י. והדברים תמוהים יותר דהנה הרמב"ם כתב
צפ"ו מהלכות זכורים ה"ה, אין חייבים בחלה מן התרה
אלא באר"י בלבד שנאמר והי' באכלכם מלחם הארץ וכו'
ע"כ. ומדבריו משמע דמהאי קרא יליף דחלה תליא בארץ
וז"ע הרי אחר זה הוא מביא קרא דשמה ומיני' יליף דעיקר
דין חלה תלוי בשמה ואין נ"מ היכן גדלו הפירות ואמאי
הוארך קרא מלחם הארץ ומה צא ללמוד ממנו. דהא משמע
להדיא מדברי הירושלמי דקרא דשמה מספיק לכל הדינים
דארץ וחו"ל.

והגר"א מוכרח מזה דהרמב"ם סבר דבעינן קרא מלחם
לחייב פירות הארץ בחלה, ואף דגם פירות חו"ל
חייבים ופירות הארץ הא לא גרע מינייהו מ"מ חלוקים הם
ביסוד חיוצם דפירות הארץ נלמד מקרא מלחם הארץ
וחיוצם משום דלחם הארץ יינהו, ואילו פירות חו"ל חיוצם
מדינא דשמה הוא, ואין הכי נמי דבפירות הארץ איכא זהו
גם האי דינא דשמה דהא לא גרע מפירות חו"ל מיהא גם
בלאו האי דינא דשמה יש להן חיוצ מיוחד משום לחם הארץ.
והמקור לדברים אלו הוא משום דלא גרס בירושלמי הא
דמודו חכמים לר"ע לענין פירות חו"ל, וכן משמע גם
בגירסת הגר"א דלא גרס לה, ואף לר"ע הוא דקאמר דליף
לה לענין קרימה בחטור, אבל לחכמים דפליגי על ר"ע צפרט
זה לא נאמר מידי והרי הקרא מיותר ומה הכרח הרמב"ם
דחרי דינים נפרדים נאמרו לענין חלה, חדא מקרא דלחם
הארץ שזה דין מיוחד בפירות הארץ, וחדא מקרא דשמה
שהוא דין אפילו בפירות חו"ל. וחלוקים שני דינים אלו
ביסודם, דדין חיוצ דלחם הארץ יש לומר גדרו כחיוצי
תרו"מ שזה חלות דין בתבואה ותליא במקום גדולה, מיהו
חלוק מתרו"מ דומן גמר חיוצם הוא בשעת מרות ואילו
חיוצ חלה הוא בשעת עיסה וכן חלה בעי שיעורא מיהו לאו
משום דחיוצם נובע מדין אחר אלא שזה זמן ותנאים בחלות
החיוצ, מיהו חיוצא משום גדילתה בארץ כדין תרו"מ,
משא"כ חיוצא דפירות חו"ל הוא משום רבויא דשמה ונאמר
דכל עיסה בארץ חיל זה דיני חלה והוא דין מלך החפלא
של עיסה ואינו חלות דין תבואה כדיני תרו"מ, אלא זה חלות
דין שחל על חפלא של עיסה בשיעור כזה ולכן אין זה משנה
היכן גדלו הפירות דהחיוצ הוא מלך החפלא של עיסה ולא
מדין התבואה, ונמצא לפי"ד דבפירות הארץ חיוצם אמנם

מתרי דינים הוא, דחוק מזה שחייבים מדין תרו"מ איכא זהו
חיוצא מלך עיסה כמו פירות חו"ל.
והגרי"א לענין כמה דינים מצויי שילפינן חלה מתרו"מ, כגון
לענין הפרשה מטהור על הטמא ודיני הפקר ועוד
כמה דינים, והיינו בהכרח דנלמד הכא לשני הדינים, בין
החיוצ בתבואה בלחם הארץ נלמד דדינו כתרו"מ בין חיוצ
כמו בפירות חו"ל שהוא בעיסה, דהא לא מצוי חילוק בשום
דין בין פירות הארץ לפירות חו"ל. מיהו נראה דגם
הילפותא חלוק ביניהם. ולגבי החיוצ דשמה שאין זה מגדרי
תרו"מ הילפותא היא לענין הדינים דאוחס דינים שיש
בתרו"מ יש גם בחלה משא"כ בחיוצ שהוא בתבואה יש לומר
כיון שזה מגדרי תרו"מ דחיל חיוצ בתבואה אין זה ילפותא
אלא ממילא כל הדינים שישנם בתרו"מ איתנייהו נמי בחלה,
ויש לומר דחלוק לענין הילפותא דתרו"מ מחלה, דהרי
הילפותא אינה גז"ש אלא מהא דרחמנא קאמר תרימו היינו
דיש לחלה דין תרומה, אבל ללמוד תרומה מחלה לא מצוי
דקרא הכתוב לתרומה חלה ואין זה אלא גז"ש ללמוד לענין
הדינים אחד מהשני. אמנם בדין השני שיש בחלה חיוצא
בתבואה כדין תרו"מ אם מצוי בחלה דין זה ודאי שייך
ללמוד מיני' גם תרו"מ כיון דיסוד חיוצם אחד הוא ולא בעי
אפילו ילפותא אלא שזה גדר אחד וסגי בזה שהתורה קראה
לחלה תרומה שזה אותם דינים. ועפי"ז מבוארים דברי
הרמב"ם, דלענין פטורה דפירות הארץ יליף תרו"מ מחלה
משא"כ לענין חיוצ כניסה לארץ, דלהמבואר הא נמצא דבזה
שמצוי קרא דשמה דפירות הארץ שיצאו נפקע מהם חיוצ
חלה שני דינים נאמרו בזה, בין פטור בחיוצ העיסה דרק
עיסת הארץ חייבת ולא בחו"ל, בין בחלות חיוצ שחל על
התבואה שזה מגדרי תרו"מ נפקע בנאחשו לחו"ל, משא"כ
בדין חיוצא דפירות חו"ל שנכנסו לארץ הא לא נאמר זהו
אלא חיוצ מדין אחד היינו מדין חיוצא דעיסה ולכן שפיר
חלוק מתרו"מ, דלענין פטורה שיצאו לחו"ל ילפינן שפיר
מהא דנפקע חיוצ התבואה שהוא כגדר תרו"מ ממילא
נפקע גם בתרו"מ שיצאו לחו"ל, משא"כ לגבי חיוצא באלו
שנכנסו לארץ הא בעינן למילף מהחיוצ דעיסה ובה כבר
נתבאר דלא שמענו ילפותא תרו"מ מחלה ואשר ע"כ אי
אפשר ללמוד דיש עוד חיוצ דשמה בפירות חו"ל, ולכן
מחלק הרמב"ם שפיר לענין פירות חו"ל בין חלה לתרומה
ואע"ג דלענין פטורה שיש הם. וכמבואר דשני פרשיות
נפרדות הוא דאיכא לענין חיוצ חלה.
והגרי"א הגר"ח נספרו מביא דברי הרמב"ם שמתלק בין
חלה לתרומה בענין פירות חו"ל, ומבאר דחלוק
תרו"מ מחלה. דהנה בענין הקדש שפוטרי בתרו"מ וכן של
עכו"ם היינו היכא שהיו פטורים בשעת חובתם בשעת
הבאת שליש או שעת מרות שהם שני זמני חיוצ המשלימים
חיוצ התבואה. ומבואר מזה דשעת חלות החיוצ בתבואה הוא
דוקא בשעת הבאת שליש ומרות משא"כ בחלה זמן חיוצא
הוא רק בשעת גלגול, וא"כ צלמא בחלה יכולים פירות
חו"ל להתחייב כיון דהשתא הוא זמן חיוצם, משא"כ
בתרו"מ הא איכא דינא דהקדש ועכו"ם דבשעת חובתם
בהבאת שליש היו פטורים ולכן לא שייך כלל ללמוד מחלה.
והאשעור הביא דברי הגר"ח הללו דהם דברים ברורים עד